

๑

สังคมและวัฒนธรรม
ชาวป่าทามราชไศล

สังคมและวัฒนธรรม ชาวป่าทามราชี่ไศล >>

ชุมชนคนลุ่มน้ำมูนตอนกลางเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีการก่อกำเนิดทางอารยธรรมมาเป็นเวลาช้านาน มีการสืบสานกันมาจนกระทั่งปัจจุบันนับเป็นเวลาหลายร้อยปี ชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบสัมมาอาชีพของคนในชุมชน

สังคมของคนในชุมชนรอบป่าทามราชี่ไศลถือเป็นชุมชนคนลุ่มน้ำมูนตอนกลางอีกแห่งหนึ่ง เป็นชุมชนที่พึ่งพาป่าทามราชี่ไศลและแม่น้ำมูนซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักอีกสายหนึ่งของภาคอีสานในการดำรงชีพ ซึ่งชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่รอบป่าทามราชี่ไศลแห่งนี้มีถึง ๓๖ หมู่บ้านครอบคลุมพื้นที่ ๓ อำเภอของ ๓ จังหวัด มีอำเภอราชี่ไศล จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอโพธิ์ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ แม้ว่าทั้ง ๓ อำเภอจะอยู่คนละจังหวัด แต่ด้วยพื้นที่ที่ติดต่อกันโดยมีป่าทามราชี่ไศลเป็นตัวเชื่อมทำให้ไทบ้านในแถบนี้มีสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ อาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในป่าทามราชี่ไศลร่วมกันในการดำเนินชีวิต ก่อเกิดสายใยที่มีความผูกพันที่ดีต่อกัน

:: สังคมไต้หวันรอบป่าทามราшіไศล ::

สังคมของคนที่อาศัยอยู่รอบป่าทามราшіไศลเป็นสังคมที่เรียบง่ายเช่นสังคมชนบททั่วไปของไทยโดยตื่นกันแต่เช้าตรู่เพื่อออกไปทำมาหากินตามวิถีที่มีกันตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย

อาชีพของคนในชุมชนจะมีการประกอบอาชีพตามฤดูกาลที่เอื้อให้เกิดอาชีพนั้น ในช่วงฤดูฝนไต้หวันที่จะหาปลาและการทำเกษตร

การหาปลาของไต้หวันได้สร้างภูมิปัญญาหลายอย่างขึ้นมาทั้งความรู้ในการหาปลาที่รับรู้ได้ว่าช่วงไหนต้องออกหาปลาชนิดใด พร้อมกับความรู้ในเรื่องของการทำเครื่องมือหาปลาให้เหมาะสมกับการจับปลาแต่ละชนิด นอกจากนี้อาชีพหาปลาของไต้หวันยังก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในแถบนี้ นั่นก็คือ “วัฒนธรรมปลาแลกข้าว” ไต้หวันมีได้มีการแลกเปลี่ยนกันเฉพาะปลากับข้าวเท่านั้น หากแต่ใครมีอะไรที่พอจะนำมาแลกกันได้ที่ก็จะนำมาแลกกัน เช่น ปลาแลกเกลือ เกลือแลกพืชผักผลไม้ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสังคมของไต้หวัน เงินมิได้เป็นปัจจัยที่สำคัญเสมอไป การนำสิ่งของที่มีอยู่มาแลกกันโดยมิได้นำเงินมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนได้สร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันอยู่กันอย่างพี่น้องนั่นเอง

วัฒนธรรมปลาแลกข้าวมีมานานและไต้หวันได้ปฏิบัติต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ แม้เวลาต่อมาไต้หวันจะได้แลกเปลี่ยนกันเฉพาะข้าวกับปลา แต่ด้วยริเริ่มจากสิ่งนี้ไต้หวันจึงเรียกว่า “วัฒนธรรมปลาแลกข้าว” กระทั่งเกิดวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในแถบนี้อีกอย่างหนึ่งคือ “วัฒนธรรมเลี้ยวเหยงเหยฮัก” เป็นวัฒนธรรมที่ก่อเกิดขึ้นมาจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างไต้หวันต่างชุมชนกันเมื่อนำสิ่งของต่างๆ มาแลกเปลี่ยนกันและทำกันมาโดยตลอดจนทำให้เกิดความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นต่อกัน เป็น พ่อฮัก แม่ฮัก ลูกฮัก กันแม้จะมีไช่ญาติกันก็ตาม

:: วัฒนธรรมประเพณีคนลุ่มน้ำมูนตอนกลาง ::

ประเพณีของไทยบ้านแถบลุ่มน้ำมูนตอนกลางแห่งนี้ เป็นประเพณีที่มีความผูกพันกับตำนานอันเก่าแก่ของดินแดนที่อยู่กันมาเนิ่นนานและปฏิบัติสืบทอดกันมานับตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของชุมชน ความเป็นสิริมงคล สมาชิกในชุมชนปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

วัฒนธรรมและประเพณีที่ไทยบ้านปฏิบัติกันจะหมุนเวียนกันไปในแต่ละเดือนของปี ซึ่งไทยบ้านได้เรียกขานกันว่า “ประเพณีฮี้ตลีสองคองลีสี่” เป็นมรดกที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่ครั้งบรรพชนของชาวอีสานรวมถึงชาวลุ่มน้ำมูนตอนกลางแห่งนี้ ในความหมายของคำว่า “ฮี้ตลีสอง” นั้นหมายถึง วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาและพิธีกรรมของไทยบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในรอบหนึ่งปีอย่างเคร่งครัด ส่วนคำว่า “คองลีสี่” หมายถึง ระบอบการปกครองแบบโบราณเป็นการปกครองที่ใช้ความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมในการปกครองบ้านเมืองและธรรมเนียมที่พึงปฏิบัติในการครองเรือน ทั้งของพ่อบ้านแม่เรือนและลูกหลาน เช่น คำสอนผู้สาวหรือหญิงสาวในการปฏิบัติการวางตัวในสังคมให้เหมาะสมกับการเป็นกุลสตรีและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป คำสอนของลูกหลานที่เป็นผู้ชาย คำสอนของแม่ศรีเรือน คำสอนของหัวหน้าครอบครัว คำสอนของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เป็นต้น คองลีสี่จึงเป็นจารีตประเพณีที่ทุกคนในสังคมควรปฏิบัติต่อกัน ส่วนประเพณีที่ไทยบ้านปฏิบัติกันในแต่ละเดือน ซึ่งไทยบ้านเรียกกันว่า “ประเพณีฮี้ตลีสอง” นั้นสรุปเนื้อหาพอสังเขปได้ดังนี้

เดือนอ้าย (ธันวาคม)

เดือนนี้เป็นงาน “บุญข้าวกรรม” เป็นประเพณีสำหรับพระภิกษุสงฆ์ คือ การทำเพื่อการปฏิบัติธรรมของท่านให้พ้นจากกิเลสต่างๆ มีการให้ทาน วิชาศีลภาวนาและแผ่เมตตา กำหนดเวลาทำพิธีในเดือนอ้ายนี้

เดือนยี่ (มกราคม) และเดือนคู่

เดือนยี่มีประเพณีที่เรียกกันว่า “บุญคุณลาน” ทำกันในช่วงเดือนยี่นี้แล้วแต่ผู้ทำจะกำหนดเอาวันที่ เมื่อนวดข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะทำบุญให้ทานเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวรวมทั้งหมู่บ้านก่อนที่จะบรรพทุกข้างเปลือกมาใส่ไว้ในยุ้งหรือฉางข้าว

เดือนยี่ยังเป็นเดือนที่ไต้หวันใช้ประกอบพิธีกรรมที่เป็นงานบุญต่างๆ เนื่องจากถือกันว่าเป็นเดือนคู่ตามหลักการนับของไทยแล้วเดือนหนึ่งคือ ธันวาคม เดือนที่สองคือเดือนมกราคม นอกจากเดือนยี่แล้วเดือนอื่นๆ ที่เป็นเลขคู่ คือเดือน ๔, ๖, ๘, ๑๒ ส่วนเดือน ๑๐ ไม่นิยมทำกัน ไต้หวันมีความเชื่อว่าเดือนที่เป็นเลขคู่ถือเป็นเดือนที่ดีเหมาะแก่การทำพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นสิริมงคล เช่น งานแต่งงาน งานปลูกบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ งานบวช

เดือน ๓ (กุมภาพันธ์)

ไต้หวันจะจัดประเพณี บุญข้าวจี คำว่า “ข้าวจี” คือ ข้าวเหนียวบึ่ง ไต้หวันถือสำนันั้นปกติจะรับประทานข้าวเหนียวตอนอยู่บ้านจะปั้นเข้าเหนียวเป็นก้อนกลม จิ้มถาย แจ่ว ส้มตำหรืออาหารที่มีอยู่ แต่พอออกไปทำไร่ทำนาหรือออกเดินทางไปทำงานนอกบ้าน ก็จะปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนกลมแล้วนำไปจี (บึ่ง) จนเหลืองเพื่อเก็บไว้ได้นาน ในช่วงเดือน ๓ ไต้หวันจะว่างจากงานในไร่ไนาที่จะเดินทางไปเยี่ยมญาติพี่น้องต่างถิ่นจึงต้องเตรียมข้าวจีไว้มากเป็นพิเศษและไต้หวันก็มีน้ำใจนึกไปถึงพระสงฆ์ที่อยู่เฝ้าวัดว่าหากท่านออกบิณฑบาต

แล้วไม่ได้รบพิณทบาท ดังนั้นจึงเอาข้าวจี๋ไปถวายพระที่วัดก่อนออกเดินทาง
ไต้หวันจึงถือปฏิบัติสลับต่อกันมา จนกลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาโดยจัด
ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ประเพณีบุญข้าวจี๋จึงมีที่มาจากความมีน้ำใจของไต้หวันอีสาน

ปัจจุบันมีการนึ่งข้าวเหนียวแล้วเอาน้ำอ้อยสอใส่ข้างในพอข้าวสุก
นำมาปั้น นำมาทาไข่แล้วย่างไฟทำเป็นข้าวจี๋ซึ่งไต้หวันจะมีการเก็บข้าวเหนียว
ที่ได้จากไร่ข้าวทามหรือข้าวนาทามไว้ทำข้าวจี๋เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวที่มีกลิ่น
หอมและอร่อยและมีการห่อข้าวต้มมัดและขนมนำไปทำบุญฟังเทศน์ที่วัดด้วย

เดือน ๔ (มีนาคม)

เดือนนี้เป็นเดือนที่ไต้หวันมีเวลาว่างเพราะเสร็จสิ้นฤดูการเก็บเกี่ยว
จึงจัดงานทำบุญและฟังเทศน์มหาชาติ ไต้หวันเรียกว่า “งานบุญผะเหวดเทศน์
มหาชาติ” หมายถึง การเทศน์เรื่องพระเวสสันดรพระชาติอันยิ่งใหญ่เป็น
พระชาติสุดท้ายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บรรลุปริณิพาน ชาวพุทธ
เชื่อว่าหากผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติจบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ภายในวันเดียวจะได้
อาานิสงส์มาก

งานบุญผะเหวดเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีที่ทำในช่วงออกพรรษาหลัง
งานบุญกฐิน การจัดงานไต้หวันจะมีการประชุมร่วมกันและแจ้งให้ไต้หวันทุกคน
ทราบล่วงหน้าเพื่อให้ไต้หวันมีเวลาเตรียมของไปทำบุญ ซึ่งงานบุญนี้ก็จะมีการ
เอาข้าวเหนียวมาห่อข้าวต้มและทำขนมหมก ขนมกรอบ ขนมกรุย ข้าวเม่า
นอกจากขนมแล้วยังมีอาหารแห้ง ข้าวสาร เกือบ ผลไม้ เช่น กัลย ฝั่ม
มะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเครื่องกัณฑ์อื่นๆ เช่น ผ้าไตร บาตร ย่าม
เครื่องบริขาร ดอกไม้ ธูปเทียน และเงิน เพื่อถวายบูชากัณฑ์เทศน์

นอกจากการฟังเทศน์มหาชาติแล้วยังมีพิธี “แห่ข้าวพันก้อน” คือ
การนำเอาข้าวเหนียวที่นึ่งแล้วมาปั้นแล้วเสียบกับไม้ให้ได้ ๑,๐๐๐ ก้อนนำไป
ปักไว้ที่เสาธงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในวัดโดยมีความเชื่อว่าการทำบุญด้วยข้าว

พันปีก่อนจะทำให้ได้บุญ พันธุ์ข้าวเหนียวที่ใช้ในอดีตจะมีพันธุ์อู่เฒ่า ลายบวบ ดอกคิ้ว ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่มีกลิ่นหอมและอร่อยมาก ปัจจุบันไม่มีข้าวพันธุ์ดังกล่าวแล้วนับตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนราษีไศล เนื่องจากไม่มีพื้นที่ปลูกจึงทำให้พันธุ์ข้าวสูญหายไป ปัจจุบันใช้พันธุ์หอมอี และพันธุ์ดอกดาว ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวเหนียวที่เคยปลูกในไร่ทามและนาทามเช่นกัน แต่ไต่บ้านได้นำมาปลูกในนาโคกเพื่อรักษาพันธุ์ ส่วนข้าวพันธุ์อู่เฒ่า ลายบวบ และดอกคิ้วไม่ชอบดินแบบนาโคก จึงปลูกไม่ได้ผล

เดือน ๕ (เมษายน)

ประเพณีสงกรานต์ถือได้ว่าเป็นประเพณีขึ้นปีใหม่ของไทยที่จัดกันทุกภาค ไต่บ้านมีกิจกรรมประเพณีที่นิยมทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ดังนี้

ในช่วงเช้ามีการทำบุญตักบาตร โดยห่อข้าวต้มและทำขนมหมกพร้อมกับผลหมากรากไม้ต่างๆ และอาหารคาวหวานไปทำบุญตักบาตรที่วัด ทุกคนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่สีสันสดใส

การก่อเจดีย์ทราย เป็นการนำทรายมาก่อเป็นเจดีย์ทรายที่บริเวณลานวัด ซึ่งไต่บ้านมีความเชื่อว่าการขนทรายเข้าวัดมาก่อเจดีย์นั้นเป็นสิ่งที่สร้างบุญกุศลมาก

พิธีสงฆ์พระพุทธรูปและพระสงฆ์ การสงฆ์พระพุทธรูปจะมีการแห่อัญเชิญพระพุทธรูปเพื่อให้ไต่บ้านได้มีโอกาสสงฆ์น้ำกันอย่างทั่วถึง การสงฆ์พระพุทธรูปจะนำน้ำอบน้ำหอมไปประพรมที่องค์พระเพื่อเป็นสิริมงคลและนำดอกไม้ธูปเทียนไปบูชาและสงฆ์พระสงฆ์โดยการรดที่มีของท่านพระสงฆ์ท่านจะให้ศีลให้พรเพื่อความเป็นสิริมงคล เมื่อเสร็จสิ้นการสงฆ์น้ำพระสงฆ์แล้วท่านจะเปลี่ยนผ้าไตรจีวรใหม่ที่ไต่บ้านนำมาถวาย

การรดน้ำคำหัวขอพรจากผู้ใหญ่ ลูกหลานจะรดน้ำคำหัวญาติผู้ใหญ่ด้วยน้ำอบน้ำหอมโรยด้วยดอกไม้โดยรดที่มีหรือรดที่ตัวญาติผู้ใหญ่ก็จะให้ศีล

ให้พร อวยพรให้ลูกหลานมีความสุขความเจริญ

เมื่อทำพิธีสงฆ์หน้าพระและรตน์น้ำขอพรจากญาติผู้ใหญ่แล้ว ไทบ้านทั้งผู้ใหญ่ คนหนุ่มสาว เด็กเล็กก็จะเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน

เดือน ๖ (พฤษภาคม)

ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีของชนชาวไทยอีสาน จัดในเดือน ๖ ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูฝน เข้าสู่ฤดูการทํานา เพื่อเป็นการบูชาพญาแถนคือพระอิศวร ซึ่งเป็นเทพารักษ์หรือเทวดารักษาท้องฟ้าให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

บั้งไฟมี ๓ แบบ คือ บั้งไฟธรรมดา บั้งไฟหมื่น บั้งไฟแสน ซึ่งจะมี ความแตกต่างกันที่ขนาดบรรจุดินดำปืน นักวิจัยไทบ้านให้ข้อมูลว่า “การทำ บั้งไฟในสมัยก่อนใช้ไม้ไผ่ที่มีลำขนาดใหญ่ทะลวงปล้อง ใช้ดอกไม้ไผ่เป็น เชือกมัดคอกบรรจุดินปืนให้แน่นโดยใช้การตำหรือคานคัดคานงัด ต่อมาเปลี่ยน มาใช้ท่อประปาหรือท่อพีวีซี ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ การผสมดินดำใส่ บั้งไฟนั้นต้องทำการผสมให้ถูกต้อง และการตำดินดำใส่บั้งนั้นต้องทำให้แน่น พอดีไม่แน่นจนเกินไป เพราะอาจจุดไม่ขึ้นหรืออาจจะระเบิดได้ คนทำบั้งไฟจึงเป็น คนที่มีประสบการณ์และมีความชำนาญในการทำบั้งไฟ เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะ นำมาตกแต่งให้มีสีสันสวยงาม”

ในวันงานไทบ้านแต่ละหมู่บ้านจะแห่บั้งไฟของตนมารวมตัวกันที่ลานวัด ไทบ้านเรียกว่า “วันโฮม” มีการห่อข้าวต้มและทำขนม ทำอาหารคาวหวาน ทำบุญเลี้ยงพระ จากนั้นยกขบวนแห่บั้งไฟไปที่กลางทุ่งแล้วทำพิธีสักการะ พญาแถนโดยการนำบั้งไฟขึ้นไปไว้บนต้นไม้สูงหรือทำนั้งร้านสูง เมื่อนำบั้งไฟ ไปวางแล้วไม่ลากดินแล้วทำการจุดบั้งไฟแต่ละดอกซึ่งจะมีการทำนายว่าหาก บั้งไฟแตกปีนั้นฝนฟ้าจะไม่ตกต้องตามฤดูกาลเกิดความแห้งแล้ง หากบั้งไฟ ขึ้นสูงแสดงว่าฝนฟ้าปีนั้นจะดี ชาวปลาอูตมสมบูรณ์ และยังมีการประกวด บั้งไฟประเภทสวยงามและประกวดบั้งไฟบั้งที่สูงกว่ากระบอกอื่นอีกด้วย

ประเพณีบุญบั้งไฟที่บ้านยังมีการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

เดือน ๗ (มิถุนายน)

ในเดือน ๗ นี้เป็นงานบุญข้าชะ คำว่า “ข้าชะ” หมายถึง ข้าระ มีความหมายว่าต้องการชำระสิ่งที่ไม่สะอาดหรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องให้หมดจดหมดสิ้น เรื่องเครื่องหอมต่างๆ โดยเฉพาะผ้านุ่ง ผ้าห่ม เครื่องใช้ที่สกปรกต้องซักล้าง ข้าระให้สะอาดแล้วนำไปทำบุญให้ทาน เพื่อส่งผลให้ร่างกายและจิตใจผ่องใส อยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยไป

เดือน ๘ (กรกฎาคม)

เดือนนี้เป็นช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูกาลทำนาของชาวบ้าน พระสงฆ์ต้องจำพรรษาในวัดโดยมีกำหนดตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ จนถึงกลางเดือน ๑๑ เป็นระยะเวลา ๓ เดือน พระสงฆ์ต้องจำวัดห้ามออกเดินทางไปสถานที่ต่างๆ ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ชาวบ้านจะร่วมกันบริจาคซื้อขี้ผึ้งมาหล่อเทียน โดยทำการหล่อที่วัดและมีการประดับตกแต่งให้สวยงาม โดยมีความเชื่อว่าการหล่อเทียนพรรษายกถวายแด่พระภิกษุสงฆ์นั้นมีอานิสงส์มาก เป็นผู้ที่มีปัญญาดี ฉลาดปราดเปรื่องดังเช่นแสงสว่างของแสงเทียนซึ่งพระภิกษุใช้ในการศึกษา พระธรรม

การฉลองต้นเทียนพรรษาจะทำก่อนวันเข้าพรรษา ๑ วัน นิมนต์พระ มาเจริญพุทธมนต์ รุ่งเช้ามีการแห่เทียนไปตามถนนในหมู่บ้านและนำไปถวายพระที่วัด ซึ่งได้ปฏิบัติกันมาช้านานจนกลายเป็นประเพณีแห่เทียนจำพรรษา ต่อมาได้จัดให้มีการประกวดเทียนพรรษาขึ้น จึงมีการแข่งขันแกะสลักเทียน และตกแต่งด้วยดอกไม้ให้มีความวิจิตรงดงาม จนกลายเป็นประเพณีของอำเภอราชไสลทำให้ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมประเพณีอันดีงามของไทยนี้เป็นจำนวนมาก

เดือน ๙ (สิงหาคม)

งานบุญข้าวประดับดินเป็นประเพณีของชาวอีสานอีกประเพณีหนึ่ง จัดขึ้นในเดือน ๙ ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตรและเอาข้าว ปลาแตก ผลไม้ต่างๆ พาหวน (หมายถึง ข้าวคลุกกับน้ำตาล) นำไปวางไว้ตามบริเวณต่างๆ ในวัดเป็นการเลี้ยงผีไม่มีญาติหรือเพื่อเป็นการทำบุญอุทิศไปให้ผีไม่มีญาติซึ่งเชื่อกันว่าในรอบ ๑ ปี ยมบาลจะปล่อยผีเปรตให้ออกหากินปีละครั้ง คือวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ และจะปล่อยเพียง ๒ ชั่วโมงเท่านั้น คือ ตั้งแต่ถึงหกโมงเช้า ไร่บ้าน จึงยึดเอาเวลานี้เป็นเวลาทำบุญข้าวประดับดิน

เดือน ๑๐ (กันยายน)

ไร่บ้านจะประกอบพิธี “งานบุญข้าวสาก” เป็นการทำบุญไปให้พ่อแม่ญาติพี่น้องและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วรวมไปถึงผีเสื้อ ผีนา ผีสวน ประเพณีนี้ทำกันในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ของที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมมีของหวาน ข้าวต้ม ขนม ข้าวปั้น มัน หมากเขือ พริก ปลาแตก ปลา มะพร้าว ถั่ว ข้าวเม่า หรือใครปลูกพืชผักผลหมากรากไม้อะไรก็ได้และสามารถเก็บมาใช้ประกอบในพิธีกรรมนี้ได้

งานบุญข้าวสาก จะมีการห่อข้าวสาก ๒ ห่อ ห่อแรกเรียกว่า ห่อข้าวสากใหญ่โดยไร่บ้านจะหาปลาตัวใหญ่ๆ และหาข้าวใหม่มาหนึ่ง หมายถึง ข้าวเหนียวที่กำลังเก็บเกี่ยวมาแล้วยังไม่มีกรนนำข้าวไปกิน จากนั้นก็จะหาใบตองที่งามๆ มาห่อ เย็บหัวท้าย แล้วเอาใหม่มามัดห่อข้าวสากใหญ่อีกทีหนึ่ง ส่วนอีกห่อหนึ่งเรียกว่าห่อข้าวสากน้อยห่อหนึ่งใส่หมากพลูยา ห่อหนึ่งใส่ข้าวปลา เขาสองห่อมามัดรวมกัน ห่อข้าวสากน้อยนี้จะเอาไว้ที่บ้าน ๑ คู่ ถ้ามีนามีสวนหลายที่ก็นำไปไว้ที่สวนที่นาที่ละ ๑ คู่ งานบุญข้าวสากนี้จะทำกันทุกหลังคาเรือน โดยทำพิธีกรรมที่วัด พระสงฆ์จะเป็นผู้ทำพิธีสวดมนต์ และหยาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

ไต้หวันมีความเชื่อว่าวันนี้เป็นวันที่เทวดาเปิดภูมิอีกโลกหนึ่งให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วมารับของที่ญาติพี่น้องทำทานไปให้ ไต้หวันจะเย็นหรือเรียกญาติพี่น้องมารับเอาบุญกุศลที่ได้อุทิศไปให้

ห่อข้าวใหญ่ที่ห่อไว้ก็จะนำมาถวายพระสงฆ์ ตอนฉันเพลและมีการเทศน์ให้ญาติโยมทั้งหลายฟัง เมื่อเทศน์เสร็จก็เป็นอันเสร็จพิธีงานบุญข้าวสาก

เดือน ๑๑ (ตุลาคม)

เดือนนี้เป็นเดือนที่ไต้หวันเก็บเกี่ยวข้าวในนาเสร็จสิ้น พระสงฆ์ในวัดก็จะออกจากการจำพรรษา ไต้หวันก็จะจัด “งานบุญออกพรรษา” โดยหลังจากวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ดแล้วจะมีการทอดกฐินซึ่งในช่วงปลายเดือนสิบจะมีการตักลงและเขียนหนังสือไว้ให้พระที่วัดดูว่าจะมีใครบ้างที่จะมาทอดกฐินที่วัด เพื่อกำหนดวันและนัดประชุมปรึกษาหารือกันเรื่องการจัดงานพอดีขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนสิบสองก็จะหมดฤดูกาลทอดกฐิน การทำบุญทอดกฐินนี้ก็แล้วแต่ว่าใครจะทำบุญให้ตนเองหรือทำบุญให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว งานบุญออกพรรษาก็จะมีการห่อข้าวต้ม ห่อขนมกันอีกเหมือนงานบุญอื่นๆ

เดือน ๑๒ (พฤศจิกายน)

หลังจากมีงานทอดกฐินเสร็จวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือนสิบสองก็เป็นการลอยกระทง แต่ละหมู่บ้านจะจัดพิธีการลอยกระทงและถ้าทางอำเภอขอให้เข้าร่วมงานก็จะจัดร่วมกับทางอำเภอ

หลังวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือนสิบสองก็จะเป็นการทำบุญให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งก็ต้องมีการห่อข้าวต้ม ห่อขนมเพื่อนำไปทำบุญเช่นกัน

ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ที่ไต้หวันประเพณีปฏิบัติกันมานั้นมีเพียง ๒ เดือนเท่านั้นที่ไต้หวันมีได้จัดงาน เนื่องจากไต้หวันมีความเชื่อว่าเดือนนี้มีควรรักษานบุญที่เป็นงานส่วนตัว สำหรับเดือนที่จัดงานบุญดังกล่าวข้างต้นนั้นถือเป็นงานบุญใหญ่และเป็นงานส่วนรวมมีความสำคัญทางพุทธศาสนา ไต้หวันจึงได้ปฏิบัติกันมาโดยตลอด

